

Dəyanət Osmanlı

İlk... Və... Son...

*Dünyadakı bütün insanlara
həsr olunur*

ÇAŞIOĞLU
2009

Ön söz müəllifi:

Nizami Cəfərov,

Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü,

əməkdar elm xadimi

Redaktor:

Səhər

Dəyanət Osmanlı

İlk... Və... Son... Bakı: Çarşıoğlu, 2009, 168 səh.

Kitabda Dəyanət Osmanlının seçilmiş şeirləri toplanmışdır.

ISBN 978-9952-27-146-1

© Dəyanət OSMANLI, 2009

İlk və Son arasında

Azərbaycan poeziyasının tarixində müxtəlif üslublarla, müxtəlif məktəblərlə rastlaşırıq. Bu üslubların, məktəblərin hər biri bütöv və zəngin Azərbaycan poeziyasını təşkil edir. Müasir dövrdə Azərbaycan mədəniyyətinin, ədəbiyyatının dünyaya inteqrasiyasıyla bağlı, bu inteqrasiyanın müxtəlif mərhələləri və hər mərhələnin də uğurlu və məhdud cəhətləri barədə də mülahizələr yürüdə bilərik. Bu inteqrasiya nəticə etibarilə ədəbiyyatda rəngarəngliyə gətirib çıxarır.

Azərbaycan poeziyasının tarixindən gələn çox güclü ənənə vardır - hümanizm, dünyaya acıqlıq, insanın daxili aləminə, ruhuna meyiletmə, müəyyən qədər sufi-ruhani düşüncə. Bu elə bir poeziya yaradıcılığı, poeziya mədəniyyətidir ki, müasir dövrdə də özünün özəlliklərini qoruyub saxlayır. Və poeziyada baş verən bütün eksprementlər, özünü büruzə verən bütün yeniliklər Azərbaycan şairinin yüzillərlə daxilində daşdığı bu möhkəm kökə, təmələ əsaslanır. O şair ki, Böyük tarixdən gəlmir, məxsus olduğu millətin özünəqədərki şeir yaradıcılığı ənənəsini ən azından stixiyalı şəkildə özündə ehtiva edib gəl-

mir, onun apardığı eksperimentlər də havadan asılı qalacaq, bir növ köksüz, əsassız təsiri bağışlayacaq. Amma o şair ki, müasirliyə, modernliyə müasir dünyanın və müasir insanın mənəvi-ruhi tələblərinə məhz tarixdən gələn o zəngin potensialla müraciət edir, əlbəttə, onda böyük ədəbiyyat, böyük poeziya yaranır. Və mən Dəyanət Osmanlının yaradıcılığını bu böyük poeziyanın nümunəsi hesab edirəm.

D.Osmanlı yalnız özünəqədərki poeziyanın üsullarını, priyomlarını, geniş mənada potensialını stixiya ilə mənimsəmiş bir şair deyil, həm də onu dərindən öyrənmiş bir şairdir. Onun poetik yaradıcılığında səmimi, sənət üçün vacib olan sadələvlüklə yanaşı, yüksək bir intellektuallıq vardır. Mən, ümumiyyətlə, böyük sənətin formulası olaraq, daha çox bunu qəbul edirəm ki, böyük sənət sadələvh bir şəkildə, yəni səmimilikdən yoğrulmuş bir sadələvlüklə ortaya çıxmalıdır və xüsusilə, bu, onun ifadə texnologiyasında özünü göstərməlidir. Bu qurama olmayan, süni olmayan, təbii surətdə gələn sadələvh və səmimi ifadə texnologiyasının arxasında da böyük intellekt dayanmalıdır. İntellektsiz şair nə qədər sadələvh və səmimi olsa da, o yenə də bəsit görünə bilər. Ya da əksinə, sadələvh və səmimi düşüncə ifadə texnologiyasını özündə daşımayan şair nə

qədər intellektli olsa da, o, şair deyil.

Dəyanət öz yaradıcılığını ilk dəfə bütöv şəkildə bu kitabda təqdim edir: "İlk...Və...Son..." kitabında. Onun çox gənc yaşlarında, eyni zamanda son illərdə yazdığı şeirlər də bir kompleks halında, yəni bir insan həyatının, bir şair yaradıcılığının tarixi kimi burada toplanmışdır. Biz bu şeirlərdə dəqiq , konkret bir xronologiya müşahidə etmirik. Bu mənada, Dəyanətin yaradıcılığını bizim böyük şairlərin, orta əsrlərin klassik yaradıcılığı ilə müqayisə edirəm. Məsələn, Füzulinin yaradıcılığına fikir versək və onun yüzlərlə qəzəlini bir xronologiyaya düzmək istəsək, nə qədər böyük tədqiqatçı olsaq da, bunu seçə bilmirik. Çünki müəyyənləşdirmək mümkün deyil ki, Füzuli bu qəzəllərin hansılarını orta, hansılarını ahıl yaşlarında yazıb. Ümumiyyətlə, bu da sənətin sirridir və şərq poeziyasının bir özəl texnologiyası, keyfiyyətidir ki, şair əlinə qələm alandan, ürəyinə söz gələndən həmişə xaraktercə eyni şeyləri yazır. Yəni mövzular dəyişə bilər, ideyalar dəyişə bilər, amma o yaradıcılığın tipi, xarakteri, şairin maraq dairəsi, demək olar ki, dəyişmir. Kitabın "İlk... Və... Son..." adlanmasına baxmayaraq, bir parodoksdur ki, burada İlk və Son arasında bir keyfiyyət fərqi yoxdur. Cədcə olaraq, bu, şairin iddiasıdır. Şairin maraqları sə-

viyyəşində olan məsələdir ki, o, əlbəttə, nəyi nə zaman, hansı ovqatda yazdığını yaxşı xatırlayır. Amma yenə də bizim üçün, oxucu üçün şeirin məzmunu əsasdır. Kitabdan görünən ümumi ideya, təəssürat, estetik zövq əsasdır. Ona görə də bu xronologiyayı müəyyənləşdirmək həm çətindir, həm də o qədər də maraqlı deyil. Yəni biz burda nəyin İlk, nəyin Və, nəyin Son olduğunu təbii olaraq müəyyənləşdirə bilmirik. Amma bütövlükdə Dəyanətin yaradıcılığını səciyyələndirəndə, xarakterizə edəndə Füzuli yaradıcılığından gətirdiyim misal kimi, burda da xronologiya görünür. Burada görünən poeziyadır, burada görünən şairin istedadıdır, şairin mühakimələridir. Böyük fikrin, böyük zövqün, böyük düşüncənin də metafizikası var, xronologiyası yoxdur. Və bu mənada, sanki Dəyanətin bütün şeirləri bir uzun şənbə gününün payız nəğmələridir:

Bu uzun şənbə günü
yağış oxuyur
xəzəl altında qalmış
payızın nəğməsini...

Dəyanətin kitabını oxuyanda ilk baxışdan bir bədbin leksikonla qarşılaşırsan. Yəni bunu çox tez-

tez görürük (məhz görürük). Baxmayaraq ki, poeziyada bəlkə də görmək yox, eşitmək əsasdır. Amma bu şeirləri oxuyanda mən elə bil həmişə o lövhələri, o hisslərin fiziologiyasını, sözlərin fiziologiyasını görürəm.

Hər gecə,
hər soyuq,
hər ölüm.
Sükut ular dünyanın
çarəsiz qocalığını.
Uyğular ölüm saatıdı günlərin,
Gecələr hər şeyin səsi batanda...

Söz burada sadəcə deyilib eşidilən bir şey deyil, söz burda elə mükəmməl, bütün üzvləri ilə, əzaları ilə görünən elə bir obraz yaradır ki, istər-istəməz anlayırsan ki, burda hisslərin, duyğuların fiziologiyası verilib. Ağrı öz fiziologiyası ilə, Kədər, Dərd öz fiziologiyası ilə görünür. Əgər Dəyanət şeirdə "soyuq" sözünü işlədirsə, "soyuqdur" sözünü işlədirsə, "donmaq" sözünü işlədirsə bunu elə bir kontekstdə, həm də elə qərribə təsir gücü ilə işlədir ki, istər-istəməz üşüyürsən, donursan, bu soyuğu ruhunla hiss edirsən. Və əslində istedadlı şair üçün, yəni şair

üçün prinsipial olan məsələlərdən biri budur – bəzən ikicə misra ilə belə böyük, canlı, unudulmaz bir lövhə yaratmaq:

... İndi soyuqdu,
 gecədi,
quşlar da yatmış olar...

Qeyd etdiyim kimi, Dəyanət bədbin anlayışlarla, bədbin poetik terminologiya ilə bizim hisslərimizə müdaxilə edən şairdir. Onun şeirlərini oxuduqca dərhal "soyuq", "qaranlıq", "gecə", "yalqızlıq", "suçlu" və onlarla bu tipli sözlər keçən bədbin poetik leksikona rast gəlmək mümkündür. Mən bunu şairin bədbinliyi ilə yox, üslubu ilə əlaqələndirirəm. Yəni şair bu səviyyədən, bu nöqtədən, bu kimsəsizlik, qaranlıq, ağrı və soyuqluq içərisindən dünyanı görə bilir.

Yürümək istərmisən
qaranlığın sonunadək,
mən orda suçlu və kimsəsizəm,
 bəlkə
Tanrı daha suçlu və kimsəsiz.

Və ola bilər ki, bu bədbin leksikon içərisində dünya, mənəvi aləm, insan təhlil olunmasın, qaralansın, görünməz olsun. Amma Dəyanətin yaradıcılığının önəmli xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, o məhz bu leksikon altında dünyanın, insanın dəyərini, həyatın mənasını müəyyənləşdirir. Və nəticə etibarilə, bu bədbin poetik leksikon o qədər də bədbin həyat təqdim etmir. Yəni bu cür poetik paradokslar daxilində o, dünyanın, insanın, həyatın fəlsəfəsinə müdaxilə etməyə çalışır. Və istəyir ki, bu poetik-fəlsəfi terminologiya ilə dünyada nəyin Var, nəyin Yox olduğunu göstərə bilsin, görə bilsin.

Qışın son nəfəsi kimi,
qarlı bir gecə kecir masamdan.
Tənhayam bu kağız göy üzündə,
sən üşüyürsən,
mən sözləri yandırırım.

Bizim poeziyamızda, xüsusilə ötən əsrin 60-70-ci illər poeziyasında içini yeyən, daxilinə hopan, daxilindəki ağırları üzə çıxaran hisslərlə belə bir ədəbiyyat yaranmışdı. O şairlər ancaq insanın daxili ilə məşğul idilər, bununla da özlərinin fərdi duyğularını, yaşantılarını təqdim edirdilər. Bu, bəlkə də öz

növbəsində 30-40-50-ci illərin psevdoictimai, həddindən artıq vulqar-ictimai poeziyasına bir etiraz idi ki, bu qədər fərdilik, subyektivlik əmələ gəlmişdi. Mən Dəyanəti bu məktəbin nümayəndəsi hesab edə bilmirəm. Ona görə ki, onun daxili aləmi ifadə eləmək maraqları, ehtirasları, hissləri həddindən artıq ictimaidir. Yəni onun təhlil və təqdim etdiyi ovqat - yalqızlıq, nisgil və s. sadəcə olaraq bir fərdin ovqatı deyil.

Bu gerçək dünyanın ömrü
qocaman bir qış nağılı,
aradabir zalım sükut
vərəqləri dağıdar.
Harda qalmışdıq – deyə,
sorar hərdən
məndən əfəndim Tanrım.

Bu, eyni zamanda Dəyanət Osmanlının özünü təqdim eləməsi də deyil, burda çox güclü daxili bir ictimailik var. Ona görə ki, hər bir insan, güclü poetik zövqü, lap elə orta poetik zövqü olan hər bir insan Dəyanətlə razılaşa bilir. Və belə deyək, hətta onunla mükaliməyə girir ki, nə dərəcədə bu hisslər ona yaxındır, nə dərəcədə ondan uzaqdır. Çünki tək

yaxınlığın yox, həm də uzaqlığın mükaliməsinə girmək də əlbəttə, şair üçün o ictimailiyi göstərən bir məsələdir. Ola bilərdi ki, Dəyanət Osmanlı mümkün qədər 30-cu, 40-cı, 50-60-cı illərin şairləri kimi ictimai olsun və o, bu leksikonla poetik düşüncələrinə daha çox daxilindən yox, çox-çox özündən xaricdən başlayardı. Amma bu da poetik düşüncə, ifadə texnologiyaları üçün çox vacib olan səmimilik və bədii sadələşmə prinsiplərindən uzaq olardı. Bu mənada, Dəyanətin yaradıcılığında həqiqətən ictimai bir səmimilik var və yaxud səmimi bir ictimailik var ki, bu da böyük poeziya üçün çox vacib bir məsələdir.

Yurdun qanlı köynəyitək
qırmızı bayraq olaram –
ucalığı əsdirib,
qaranlığı yırtaram
başınızın üstündə.

Dəyanətin ifadələrində olan səmimiliyin, sadələşmənin və təbiiyin kökü içəridən, ruhundan gəlmədi. Yəni hiss edirsən ki, bu ifadənin, bu düşüncə tərzinin kökü insanın ruhundadır və elə min illərdir insanın icərisində olubdur. Biz bu ifadələri, onların analogiyasını, oxşarını lap qədim türk poezi-

yasında da tapa bilərik. Və bu da onu göstərir ki, aydın, səmimi, kifayət qədər rahat, insani ehtiraslarla doğulmuş bu ifadələr, bu misralar məhz Azərbaycan poeziyasının məhsuludur, məhz Azərbaycan şairinin tapıntısıdır. Bu ifadələrin hər birini mən bir əsər hesab edirəm. Çünki burada elə ifadələr, elə sözlər var ki, elə obrazlar var ki, şeir onun üzərində qurulur, onunçün yazılır və bəzən ondan ibarət olur. Və bu cür ifadələrin özünü də ayrıca bir əsər hesab etmək olar. Məsələn: ...ürəyim nəm cəkir sinəmdə, ...zül-mətin qorxusundan ulduz-ulduz titrəyir göy üzü, ...başımız üstündən quşlar göy üzünü daşıyır harasa, ...əyildi boynum gözlərimin ağırlığından, ...əzizlə-yib saxladığın sevgi canına düşmənlər kəsilər, ...yollar dərviş məzarlığı, ...mənim sərgərdan ruhum ayağına yer tapmaz, göy tapmaz qanadına, ...hər gün acından, sevgidən ölənlərtək ölür Allahını sevənlər, ...güllər can verir əsgər məzarlığında...

Onlarla bu cür səlis misallar gətirmək olar. Dəyanətin yaradıcılığındakı həmin misallar göstərir ki, o, dili sadəcə olaraq işlətmir, dildən yalnız ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə etmir, öz böyük sələfləri kimi sübut edir ki, dilin həqiqətən böyük funksiyası var. Dil həqiqətən bədii əsərdir. Özü də bunu bizim bəzi şairlərimiz kimi bir dəfə, iki dəfə deyil, hər dəfə sü-

but edir, hər şeirində acıq-aydın göstərir. Onun elə bir şeiri yoxdur ki, onda dil, ifadə qüsuru göstərəsən. Elə düşünəsən ki, bu şeir dildən sözləri, ifadələri ayır-ayrılıqda seçməklə yaranıb. Onun bütün şeirləri bir obrazdır və bir obraz daxilində təbiətən gələn bir dil var. Bu dil məhz böyük təfəkkürün, böyük yaradıcı düşüncənin, böyük yaradıcı idrakın dilidir və sanki elə şeir üçün yaranıb. Bu mənada, onun bu dildən istifadə məharəti həqiqətən böyükdür.

Eşidirsənmi,
bir də qayıtmaram,
qaldır gözünü, əzizim,
gedim,
gedim,
gedim,
qəzaya uğrayım sən olmayan yerdə.

Dəyanət dili, dilin poeziyasını dərk edən şairdir. O dil ki, Dəyanətə məxsusdur, o hec kimə məxsus deyil. Onun şeirlərində dillə özünəməxsus bir ünsiyyət var. Yəni dil özü ünsiyyət vasitəsidir, amma Dəyanət dillə ünsiyyət vasitəsi olmaqdan daha çox ürəyi ilə ünsiyyət saxlayırmış kimi davranır. Və

bunun üçün elə vasitə tapır ki, dil, poetik dil, dildən poetik istifadə Dəyanət üçün həqiqətən böyük bir sənət texnologiyası səviyyəsinə qalxır.

Yağışlı oktyabr
Payıza həsr olunmuş
şirin bir yapon tankası
bitdi bir fincan cay kimi...

Qeyd etdiyim kimi, Dəyanətin yaradıcılığında fərdi-üslubi məqam və fərdi-üslubi münasibətlə yanaşı, həm də çox güclü bir ictimailik var və onun duyğuları hər bir insan üçün doğmadır, bu etiraf olunsa da, olunmasa da çox doğmadır. Məsələn, bu mənada onun yaradıcılığı üçün bəlkə də ən səciyyəvi olacaq bir məqam Dəyanətin hissələrində, düşüncələrində çox geniş yer tutan bir genetik yurd, coğrafiya hissəsinin olmasıdır. Dəyanət intellektli bir uşaq, səmimi, sadələhv, amma intellektli bir uşaq yaddaşıyla öz vətəni tanıyır və o vətən haqqında, özü də bütün genişliyi ilə o genetik vətən haqqında, türklüyün vətəni haqqında o qədər səmimi, o qədər aydın, o qədər sadələvh mənəmlilik iddiası ilə danışır ki, istər-istəməz sən özün də düşünürsən: Bəli, həqiqətən bu geniş coğrafiya mənimdir, bu coğrafiyada mənim

babalarımın ruhu dolaşır, həqiqətən bu coğrafiya
üçün mən tarixi məsuliyyət daşıyıram.

Axır İlkdən Sona doğru
yeddi arxın anası Dunay...
Ulu suların xatirində
ulu yurdun sonuncu ocaq yerləri.
Ulu bir ağacın doqquz budağı,
ulu göyün doqquz işığı
və qaziliyin haqqına
yaşanmış ömrün sümükləri...

Dəyanət vətənə münasibətdə, o genetik yurda
münasibətdə o qədər səmimi və o qədər doğma əh-
val-ruhiyyə ilə, o qədər doğma bir hiss fəlsəfəsi ilə
yanaşır ki, hətta birdən qayıdıb "viranə vətən" de-
yəndə də sən razılaşırsan və bunu səmimi qəbul
edirsən. Yəni, içərisində , daxilində vətən olmayan
hər hansı konyuktur şair "viranə vətən" desəydi mən
onunla mübahisə edə bilərdim, amma Dəyanətlə
mübahisə edə bilmirsən, çünki o bu viranəliyi ici-
nin, daxilinin viranəliyi qədər hiss edir. Və sən ina-
nırsan ki, o vətən, o genetik yurd yalnız bir geniş fi-
ziki coğrafiya deyil, həm də Dəyanətin daxilindədir.

Dəyanətin ictimai poeziyasında ən çox soyuq-

luqla, qarla, qışla, küləklə, yağışla, boranla üzləşirsən. Yəni o, nə qədər soyuq məzmunlu ifadələr işlətsə də, nə qədər soyuq məzmunlu hisslər ifadə etsə də onun poeziyasında çox qərribə bir istilik var və mən bu soyuq terminologiya ilə verilmiş qərribə istiliyi bütün o ifadələrdə, sözlərdə hiss edirəm.

Fevral, qar, cərsənbə.
Külək qışı qovur, əzizim,
elə bil cərsənbədə, fevralda
qar icinə qovulmuşam könüllərdən...

...Mənim üzüm soyuq, sənin ürəyin,
hər gün bir az da qar yağır
dünən diri olan umudun üstünə...

Dəyanətin şeirlərində yağış, külək, qar, yol, gecə, göy üzü, yovşanlıq, vadi, cöl, qələbəlik, tənhalıq, səhra, ağaclar, adamlar... kimi dəfələrlə işlətdiyi sözlər var və həmin anlayışlar onun poeziyasına bir keyfiyyət, rəng gətirir, yəni o hisslərin aparıcı (həm də təkrarsız) rəngini müəyyənləşdirir.

Məndən üz döndərənlər,
yorğunam yol ayrıcında.

ağacların,
adamların,
səhrələrin arasında
gözləməkdən,
dinşəməkdən,
yaşamaqdan yorğunam...

Bu baxımdan Dəyanət Osmanlı həqiqətən böyük şair hesab oluna bilər ki, bizim müasir poeziyamızda çox zaman bir necə sözü ardıcıl olaraq rəngləyən və bu sözləri əsərə çevirən şairlərimiz demək olar yoxdur. Yəni bu da o dil ilə ilahi təmasın, səmimi, intellektual təmasın nəticəsidir. Əgər bir rəssam daha çox hansısa bir rəngdən istifadə edirsə, o sənətə nöqsan gətirmir, o sənəti motivləndirir, o sənəti ünvanlandırır, yaradıcılığa yeni bir xarakter, səciyyə verir. Bu, rəssamın da, şairin də özündən asılı deyil, bu təbiətdir, onun istedadının, hisslərinin, düşüncəsinin rəngidir, bu rəngə etiraz etmək olmaz. Əksinə, məhz bu rənglərlə o rəssamı, o şairi qəbul edirsən, oxuya bilərsən, dərk edə bilərsən. Yəni bu da bir əsərdir və əsər belə yaranır.

Əlvida, əlvida, istəklilər,
ürəyimdə olsanız da

xatirələrin şəkli
bu boyda
bu boyda cırılmış...

Və o sözləri oymaqla, onları işlədə-işlədə o sözlərin semantik yaddaşını oyadır Dəyanət. O sözlər şeirdə işləndikcə həm itirilmiş mənalərini bərpa edir, həm də yeni məna qazanır. Yəni sözü əsər səviyyəsinə qaldırmaq şair üçün çox böyük istedaddır. Bunu hər şairdə görmək mümkün deyil. Tək-tək şairlər var ki, onlar üçün söz bu qədər dəyərlidir. Və onlar üçün sözün daxilinə enmək, o sözlə işləmək, o sözü sənətə çevirmək hadisəsi baş verir.

Dəyanət üçün ən müqəddəs anlayışlardan biri də elə onun poeziyasının mahiyyətini, ideya məzmununu açan ana obrazıdır, ana anlayışıdır. Və o, ananı yurd kimi də dərk edə bilir.

Nəğmələrin uyuduğu qeybdən
görünür arabir
üfüqlər kimi sökülən üzüm.
Mübarək üzlü igid anam,
o kimin ruhuydu,
laylası savaşı türküsü...

Ana anlayışı onun şeirlərində yurd mənasından başlayıb, bizim ən sadə məzmununda duyduğumuz mənaya, məzmunu qədər gəlib çıxır bilir /Ana qanadlarının altı ən azad vətən torpağı/. Hər dəfə də onun bu ana anlayışı, məfhumu üzərində qurulmuş poetik düşüncələri adamı cəlb edir və çox müxtəlif spektrlər səviyyəsində düşündürə bilir, hisslərinə təsir göstərir. Nəticə etibarilə, sözə söykənmiş poetik düşüncə, həm də adi sözə deyil, böyük poetik-semantik məna daşıyan, şairin düşüncəsinin, ruhunun təzyiqinə məruz qalmış və özünün bütün parlaqlığı ilə ortaya çıxan sözə, şairin özünün yaratdığı poetik mənaya söykənmiş poeziyada, əlbəttə, hisslərin fəlsəfəsini verir.

Bildinmi nələr oldu,
canımın divarlarından sızdı
ruhumun əzabları o gün.
Əlimdə bəxtiyarlığın şəkli
qara çərçivədə,
qovuldum gecənin sahillərinə...

Dəyanət bədii təfəkküründə çox dəqiqdir. Bu dəqiqlik fəlsəfiyə gətirib çıxarır. Onun bir çox şeirlərində əgər biz eyni sözə rast gəliriksə, mütləq hə-

min söz fəlsəfədə olduğu kimi eyni mənanı verir, eyni poetik dərinliyə gedib çıxır. Dəyanətin yaratdığı obrazlar dəqiq olduğundan dağılmır, sökülür və onun yaradıcılığında bütöv bir sistem əmələ gətirir. Bu mənada, Dəyanəti hisslər filosofu kimi də təqdim etmək mümkündür.

Səndən gizlətdiyim
utancaq sözlər damır
uşaqlığının yeganə şahidi
nimdaş şəkillər üstə
ürəyim dolanda.

Dəyanətin işlətdiyi qəribə ifadələrdən biri də "Dünyamızın Tanrısı ixtiyar, şeytanı cavan" ifadəsidir. Bu, elə bir poetik kontekstdə verilir ki, Tanrının qocalığı, müdrikliyi, təmkini, eyni zamanda şeytanın cavanlığı, çevikliyi... bunu bir insana da tətbiq etmək olar. Yəni insanın içərisində Tanrıdan gələn nələr var, Şeytandan gələn nələr var... Tək bu ifadələrin ətrafında böyük bir psixoloji konsepsiya, bir hisslər fəlsəfəsinin konsepsiyasını yaratmaq mümkündür. Budur şairin hünəri. Əgər şair bir sözü ilə, bir misrası ilə bir şeiri ilə bir böyük fəlsəfi konsepsiya yaratmaq ehtiyacını ortaya qoyursa, o şairdir. Əlbəttə, o,

konsepsiyanı yaratmır, amma o ehtiyacı hiss edir və bu da şairin böyüklüyünə bir nümunədir.

Dəyanət bəzi şeirlərində sıravı insan həyatının, sıravı insan ömrünün mənzərələrini çox həssaslıqla verə bilir. Qatarda, tramvayda ağır işdən sonra evinə döənən bir fəhlənin, bir zabitin, bir əsgərin hissələrini, əhval-ruhiyyəsini o qədər aydın, o qədər dəqiq şəkildə təqdim edir ki, sanki bütün bunlar Dəyanətin öz avtoportretidir. Burada onun ümumi yaradıcılığı üçün səciyyəvi konseptual məqam var. Ən fərdi olanlar və ən ictimai olanlar – bunların rabitəsi, münasibəti əsasında o öz lirik qəhrəmanını təqdim edir.

Dəyanətin yaradıcılığında İlk-dən və Və-dən çox həmişə Son çox maraqlıdır. O həmişə Sona can atır, Sonu demək istəyir. Bu da onun yenə də bədii-fəlsəfi düşüncəsinin xarakteri, səviyyəsidir.

Uyğusuz həyatım-
güllə qabağından
can qurtarmış quş ürəyi
İlk və Son arasında
İlk və Son kimi titrər...

Mən əminəm ki, oxucular bu kitabla – bu "İlk... Və... Son..." la Dəyanətin yaradıcılığına daha yaxın-

dan bələd olacaq, bir daha tanıyacaqlar. Elə bilirəm ki, bu kitabdan sonra ədəbiyyatı sevənlər, böyük poeziyanı bilənlər, bizim ədəbi-ictimai mühit onu ən görkəmli şairlərimizdən biri kimi qəbul edəcək və bir daha sevəcəklər.

Nizami Cəfərov,
Prof. Dr. Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü

ilk...

Yaşamın İlki də Sonun ilki də bir həyəcandır. İnsan ilk addımını atarkən, qız ilk ucuzunu edərkən, sabah açılarkən, axşam düşərkən bu həyəcan Sözdən, Hissdən görünən bir varlığa çevrilir və mən onu canlı görə bilirəm. Əslində Həyəcan hisslərin sistemidir. Və elə dünyanı idarə edən də bu sistemdir. Və məndə çox sadə bir əminlik var ki, Tanrı dünyanı yarıdarkən həyəcanlı olmuşdur...

* * *

Gün ötdü,
mən hələ də evdəyəm.
Yuvadan düşən ölü quşlartək
tökülür xatirələr.
Nigaran ruhlar görünüb itir
arabir.

Mən hələ də evdəyəm.
Yadımda bir yığın üz,
eşikdə bir yığın qar.
Soyuqdan göyərüb şeirlərimdə
biçarə ürəyim.

Əlvida, ötən gün,
səni unutmaram
qanına qəltan olan
çiçəklərin xatirinə;
onları heç kimə bağışlamadım.

Gün ötdü,
hamını və hər şeyi bir daha sevdim,
bir daha sevib bitirə bilmədim.
Yollar yarımçıq qayıtdı adamlardan,

bu boyda,
bu boyda qaldı cığırılar.

Qələmdə bir dəstə söz,
eşikdə bir yığın qar -
ağardım, ağardım.
Gecə, salamat qal,
səni unutmaram
yuxusuz sözlərin xatirinə.

Əlvida, əlvida istəklilər,
ürəyimdə olsanız da.
Xatirələrin şəkli
bu boyda,
bu boyda - cırılmış.

* * *

Pəncərəmdən qarlı bir gecə keçir,
üşüdüyün günün fotosu
gözlərimə baxır divardan.
Yadımdamı,
necə çarəsizdim
sən titrəkən soyuqdan.

Qarlı bir gecə keçir
saçlarının qoxusu hopmuş sözlərimdən.
Yol çəkən gözlərin
hələ çox oxuyacaq
üşüdüyün günün xatirəsini.
Mən qışı necə sevirdim
sən olmayanda.

Qışın son nəfəsi kimi,
qarlı bir gecə keçir masamdan.
Tənhayam bu kağız göy üzündə,
sən üşüyürsən,
mən sözləri yandırırım.

* * *

Hər gecə,
hər soyuq,
hər ölüm
sükut ular dünyanın
çarəsiz qocalığını.
Uyğular ölüm saatıdı günlərin,
gecələr hər şeyin səsi batanda.

Uyğular xatirələri
daşayar diri-diri
ürəyimin döyüntüsündən.
Duyğusunu bilmədiyimiz nəğmə
quşların nəfəs səsidə,
gecələr hər şeyin səsi batanda.

Sevgilər köçür quşlartək
yalqızaq ömrün payızından.
Günlər bir topa xəzəltək
enir yuxularımın üstünə,
mən çılpacaq qalırım,
yalqız oluram.
Sənə nə,
ən duyğusal nəğməni oxumadınsa,
gecələr hər şeyin səsi batanda.

* * *

Bütün gözəlliklər ruhun rəsmidi,
bütün canlıların ahıdı külək.
Mən gəzən bir torpağam,
torpaqdan dərdlisi yoxmuş
adamların içində.

Arılar baharı daşdı çiçəklərdən,
göyümüzün havasını quşlar apardı.
Arılarla quşlar adamlardan öncə
yaşayıb tükətdi sevgiləri.

Ömrümüzün kirli günlərini
əllərimizdən yuya bilsək,
sevgimizə söykənil dayanardıq.

Baharı,
çiçəkləri,
evimizin içindəki kədəri
aparıb ötürdük torpağa kimi.
Ağrıdan öldüyümüz gündə
unutmağa bir şey qalmadı.

* * *

Yağmurların sızıltısı
soyuq üzlər gətirdi yenə.
Quşlarla yarpaqlar köçünü çəkdi,
ağaclar ağladı
kirimişcə il boyu.

Çılpaq yol gedənlər,
ağzı sarı quşlar,
tələf oldunuzsa yağışlı günlərdə,
daha qayıtmayın,
Allah eşqinə,
bu həyat yolları soyudu payız kimi.

Bağımda payız gülləri
güz almasıək kövrəldi,
qaysaq bağladı ağ yanaqları
gözəlliyindən doymamış.

Soyudu evlər
və başladı səssizliyin mürgüsü.

* * *

Qara bürüncəkli bir gündə
qızdırma içində
çağurdım,
çağurdım...
İtmişdin canımın ağırları kimi.

Tufan oldu,
bildinmi,
pəncərələr titrəyib inildədi.
Tufandan sonra
çoxdan oxunmamış
bir nəğmə tozlandı dodağında.
Sən də ordamıydın,
qeybə çəkilənlərin arasında.
Təzə toz enirdi ləkəli göydən.

Bitmiş günlərin yanından,
bir atlı qayıdırdı
sən itdiyini qaranlıqlardan -
təzə yarasında ruhu parıldayırdı.

Ağrılar izdiham-izdiham
keçdikcə canımın içindən,
çağırardım,
çağırardım...
Sən orda da,
mən öldüyüm yerdə də yoxdun.

* * *

Ağlıma hardan düşdün, ölüm,
səni görmək istədim
hamıdan üz çevirdiyim
uğursuz bir gündə.

Uğursuz bir yolda
ağlıma hardan düşdün, ölüm,
qalmayan xatirələr
qarışdı unudulmuş yuxulara.

Unutdum özümü
ruhum da incimədən;
ağlımda unuduğum günlər
və itirdiyim adamlar.

* * *

Yürümək istərmisən
qaranlığın sonunadək,
mən orda
suçlu və kimsəsizəm,
bəlkə
Tanrı daha suçlu və kimsəsiz.

Mən orda bomboş bir vadiyəm,
yaşamaq istərmisən uçunaraq.
Gecə və gündüz
yan keçər buralardan,
səni gizli saxlaram Tanrıdan,
qorxma, qorxma.

Eşidirsənmi,
bir də qayıtmaram,
qaldır gözünü, əzizim,
gedim,
gedim,
gedim...
qəzaya uğrayım
sən olmayan yerdə.

* * *

Bildinmi nələr oldu,
canımın divarlarından sızdı
ruhumun əzabları o gün.
Əlimdə bəxtiyarlığın şəkli
qara çərçivədə,
qovuldum gecənin sahillərinə.

Bildinmi nələr oldu,
sənin ayrılıqdan sonrakı sevincin,
sevginin yasından çıxmış
tənhalığım mənim
bir-birini bağışlayıb,
bir-birinə sarıldı.

Bildinmi nələr oldu,
gecənin sahillərində
bir sevgi cənazəsi qaldı,
naməlum və kimsəsiz.

* * *

Sevincdən gözləriniz yaşaran
bir əziz gündə keçinsəm,
ömrüm getdiyim yollardan gödəksə,
ağlayıb bozlamayın.

Bir adamlıq uğursuz ömür,
bir koldibi bahar,
bir ağac kölgəsi
yetdi gün görməyimə.

Təzə paltarın köhnəlsin, ana,
nə bayram olsun,
nə hüzn.

Laylalar xoşbəxt etmədi,
nəğmələr dirilmədi məni.

Bu sevgi ürəyimə düşəndən
bir daş kimi ağıram.
Kiminmiş bu daş məzar,
Tanrı özü də bilməz.

Bir əziz gündə keçinsəm,
ağlayıb bozlamayın.
Məni sevən olmadısa,
ölərəm,
mələklər əzizlər.

* * *

Hər gecə,
hər yuxuda
bəxtiyarlıq uşaq qoxuyur.

İstəkli ağrılar qocalıb,
hüznü nəğməyə dönsə,
bir əziz gündə oxunsa,
yenə yaşayımı?..

Üzülməyim gəlir
kimdən ötrüsə,
yenə tənha qalırım, deyəsən,
yenə sükut edir ağaclar,
yenə ürək kimi döyünür həyat
ayaqlarımın altında.

Bir şair döşənib gecənin ayağına,
məndən qaçmağa yolu yox.
Silkinib div uyğusundan,
indi hansı səmtə çıxıb gedəsən...

* * *

Sevildiyim qədər
yalnızlığım var,
bəlkə də çox.
Amma təkliyimi
itirdiyim qədər xoşbəxtəm.

Görmədiyim günlər
düşür yadıma,
başımın üstündə
rəngimə çəkir buludlar.
Alnımın çatmasında
qaramatlığım cavan.
İşıq kimi gözlərimə dolursan,
düşündüklərindən ayrıl,
çəmənimin çiçəyi.

Uzun yollardan,
baş ağrısından sonrakı
dinclik qədər yumşaq,
islaq və titrəksən.
Tənhalıqdan uzaqlaşırım
bir böyük günah bahasına.

* * *

Axşamların birində
küləklər səni alıb
vurnuxdu dəli-divanə.
Yenə boş qaldı şəhər,
ağacları sığındı skamyalar.

Cırpıldı asfalta qəfil
quş balası tək bulud,
şəhərin islaq küçələrində
yuxulu ayaq izlərin...
Mən tənha deyiləm daha.

Şər qarışır,
təkcə günahlar qalır xatirimdə,
unutdum,
hara gedəsiydim.

Bircə açılsa səhər,
qaranlığı soyunsam, deyirəm.
Qara günlərə bənzər qaranlıq.

* * *

Göyləri quşlara həsrət
ölü bir payız günü,
küləklər üzünü sürtür
həsrət bir məmləkətin
örtülü pəncərələrinə.

Küləyin nəfəsi qalıb
qurumuş otların üstündə...
Qayıt məlhəm küləyim,
apar həsrətini insanların
qədim bir mahnının
son sözü kimi.

Ölü bir payız günü Bakıda
anamın sonbeşiyi
üzünü küləyə sürtüb deyirdi:
Mən cansız olaydım,
Tanrım.

* * *

Ağacların yanından
avtomobillərtək ötüşdü günlər,
mən çata bilmədim.

Unudun, dostlar,
bezdin daha
can deyib,
can eşitməkdən.

Unudun məni
uşaqlığımız kimi.

Unudun bala quşları,
ac pişikləri,
gözəl günləri və uğursuzluğu.
Dostlarım,
unudun həyatı,
qocalığı ölümə bağışlayırsa.

Ağacların yanından
avtomobillərtək ötüşdü günlər,
mən çata bilmədim...

* * *

Saat yatıb,
inildəyir qaranlıq.
Yavaş,
 asta tərən,
kimsə can üstədir deyəsən,
cəmi həsrətlər qovuşur

Bir az da yaxınlaşır
tənhalıq izdiham-izdiham,
nəfəsi üzümə vurur günahların.
Qaranlığın ulduzlu üzü,
ulduzlu budaqları ağacların
ölü nəğmələrtək sükut etmədə.
Yavaş,
 asta tərən.
Cəmi həsrətlər qovuşan gün
kimsə can üstədir deyəsən.

Deyirəm,
vaxt gələr,
vaxt gələr,
mən can üstə olanda,
sən də izdiham kimi uzaqlaşarsan.
Başdaşıma yazılar istəkli sözlər,
sən məni məhv etdin.

* * *

Bu qədər düşünməkmi olar,
ağlımdan çıxırsan,
unuduram səni tamam,
özünü yetir.

Qarlı bir axşam,
söykənmişəm
pəncərədən düşən zolağa.
Qar dənələrində
göylər enir elə bil.
İtəcəksən bir azdan
qarlı cığırında ürəyimin.

Bu qədər düşünməkmi olar,
ağlımdan çıxırsan.
Sızlayır ayaq izlərin,
başımın ağrısı artır.
Unuduram səni tamam,
özünü yetir.
İtəcəksən bir azdan
qarlı cığırında ürəyimin.

* * *

Gecədən çıxıb
gəldim otağıma,
masada məktubun oyaq.
Portretdən məktubuna baxan mənəm,
uzun yollardan
qayıda bilməyən adam.

Bu da Bakı şəhəridir,
Xəzərin mavi qanına bulaşmış.
Sən burda yuxularımda yaşarsan
cavanlığımtək, ana.

Masada məktubun
şeyrlərimin açıq gözlərini sığayır...
Məktubun özüntək narahat.

* * *

Yuxumdan
üzüm bağları keçir,
içində payız bayramı.
Səni görmək umudum olmasa da,
payızın rəsminə baxıb ovundum.

Bu payız bayramı
Tut ağacıtək çırpır
istəkliləri,
dostları,
tökülür sevinc və can əzabı
xəzəl kimi.

Sən gedən yollar
çoxlarını aparmış,
kimsə sevgisindən yarımamış,
kimsə doya bilməmiş
Tanrı verdiyi ömürdən.

* * *

Şairlərin doğulduğu,
öldüyü
yurddan da soyuğam.
Sənə məktublar yazıram
ayrılıq qorxusundan.
İnanma,
nə də gözləmə.

Məndən umduğun sevgi
sonuncu yay günüdür.
Yenə soyuqlar düşəcək,
üşüyəcək canımın dərdi
ayrılıq qorxusundan.

İnanma və gözləmə,
burda sevgidən savayı
kimsə salamat qalmadı.

* * *

Hər gün
uzaq bir vadiyə tələsirəm.
Orda
azadlıq qəzaya düşüb.

Bu qara xəbərə ağlamadan,
bu qanlı qəza yerində
yurdun qanlı köynəyitək
qırmızı bayraq olaram -
ucalığı əsdirib,
qaranlığı yırtaram
başınız üstündə.

Qədim bir həsrətlə
yellənmək istərəm orda,
göylərdən yuxarıda.

* * *

Bir uzaq yol vardı,
sən getmədin.
Orda səni ürəyimə saldım
özüm də bilmədən.
Ağaclar yağmura düşdü,
kölgələr nə çəkdi,
duydunmu.

Bir kimsəsiz gün vardı,
sən görmədin.
Mavi xiffətim oldun,
ömür boyu zorla çəkərəm.
Mavilikdən boğulanda
yağmurlar nə söylədi,
bildinmi.

* * *

Məndən üz döndərənlər,
yorğunam yol ayrıcında.
Ağacların,
 insanların,
səhraların arasında
gözləməkdən,
 dinşəməkdən,
yaşamaqdan yorğunam.

Ruhum yad vətəndən
qayıdıb gəldi,
qanlı su kimi axdım
məmləkətin üzündən.

Məndən üz döndərənlər,
yalnızam,
yalquzağam yol ayrıcında.
Sizə çoxdan həsrətəm.

* * *

Mən bu ömrü tək yaşadım,
yeri döydüm,
göyü döydüm,
açan olmadı.

Hansı yurdda yaşadım,sa,
Tanrı görmədi.
Öz ruhumla qol-boyun,
alnı yazısız dolaşdım.

Ölüm-itim oldu aramızda,
təkcə sözlər qaldı,
onlar da yaralı.
Sən ürək boyda sözsən,
gəl daha usandım,
ağ varaq alnıma yazıl.

* * *

Həyatımı zalım oldu,
adamlarımı,
sonuncu payız küləyi
ürəyimdəki qaranlığı da apardı.

Orda gecələmək olardı son dəfə,
orda,
ürəyimin qaranlığında,
həyatdan və adamlardan uzaqda.

Ulduzu batsın payızın,
yaramın gözünə düşür.
İlan kimi sürünür
canımdan bezən ruhum.

Darıxma, ruhum,
vaxt gələr,
həyat yorğun düşər
adamlardan,
bitər sonuncu gecəsi iztirabın.

* * *

Sən könül bağına girəli
içim ələk-vələkdi,
nə aparıb getmişən.
Ruha döndüyüm yerdə
ev tikib bayraq sancdım,
hərdən gəlib öpərsən.

Ruha döndüyüm yerdə
ürəyim nəm çəkər sinəmdə.
Yağmur yağar,
 külək vurar,
sevinərəm,
 cırmayaram,
tənimdən runumacan islanaram.

Yağmur yağar varağıma,
təzə sözlər nəm çəkər.
Hamı deyər:
Nə amansız sözdü bu...
Ocaq yanar,
 külək vurar,
yuxuların içində qovrularam.

* * *

Ömür ortada qalıb,
payız saraldır hər şeyi.
Gəl bu yurddan bir də keç.

Zülmətin qorxusundan
ulduz-ulduz titrəyir göy üzü.
İki yol ayrıcında
ürəyim kimi sızlar
kölgəsiz ağaclar.

Yeddi arxdan bu yana,
ömrümün baş günündə
yalnız adın qalmışdı,
onu da yağmurlar yudu.
Gəl bu yerdən bir də keç.

* * *

Tanrı verən bu yığval
açılmır kələf kimi,
sən yoxsan deyə ölmədim.
Yaşayıram günləri
o üzünə döndərib,
bu üzünə döndərib.

Sən qovulan o yurddan
artıq mən də qovuldum.
Şeytan verən umuddan
könlümdə bir iz də yox.

Uzun yoldan yorulub,
söykənmişik qiyamətin divarına.
Canım isti,
 gecə yarı...
aramızda şam titrəyir.
Deyirsən:
Nəfəs alma,
xata çıxar bu şər çağı,
çırağımız sönər birdən.

* * *

Bu gün də
neçənci dəfədir
çarəsiz açılır səhər.
Elə bil bütün dəhşətlər
bu sabah başlayacaq,
hər şey tələf olacaq
bu sabah.

Qar basır dekabrı,
sükut heykələ dönür.
Qorxu soyuq kimi
buzlanır canımda.

Qar basır dekabrı,
bütün umudları
aparır divanə külək
qiyamətin xarabalığına.

Qar örtür
sonuncu ayaq izini.
Diksinə-diksinə oxuyur
biçarə rüzgar:
Harda qaldın, əzizim.

* * *

Fevral,
qar,
çərşənbə...
Külək qışı qovur, əzizim.
Elə bil yaralı həyatı
ölməyə qoymayan soyuqdan
dəli bir xatirədi.
Elə bil çərşənbədə,
fevralda
qar içinə qovulumuşam
kөнüllərdən.

İsitmir Tanrının nəfəsi,
mənim üzüm soyuq,
sənin ürəyin.
Hər gün
bir az da qar yağır
dünən diri olan umudun üstünə.

* * *

Qəmlərin sərdarıyam,
öz canıma gəlib çıxdım.

Qar əridir qaranlığı.
Görünən bircə yoldu
gündoğandan günbatana.
Çılpaq ürəyin titrədir,
ruhumun üzü yox yanında,
soyuq aparıb üzünü.

Eşqinə gedirdim,
yığıldım,
qəzaya düşdüm,
duymadın.
Qar üstündə qızıl qanım.

Sıcağın,
şaxtanın içində
illər boyu nahaq yandıq,
üşüdüük.
İndi hər gün
gecədən qorxunc yuxuna
qızıl-qırmızı qar yağar.

* * *

Qəlbi dağın o üzüyəm,
güllərin ən göyçəyisən,
bu üzümdə açılmısan.

Gözündən düşüb gedirəm,
izim də üzündə qalır.
Həyatın qalın yerindən
bir dəstə umud qırılır.

Umudu artır həsrətin,
mən uşağı qocaltdıqca,
əllərimi uzatdıqca,
ərşə çəkilir Tanrı da.

* * *

Çox tələsdin,
bilmədən hara.
Mən sənin ruhundayam.

Hər dəfə vidalaşanda
ürəyinə damanlar
bir qəza-qədər kimi,
kölgəni belə ağrıdacaq.

Ürəyinə damanlar
payız yağmurları tək
yuyacaq üzündəki məsumluğu.

Tənhalığın və həsrətin
rənglərinə qarışar dustaq ruhun.
Ayrılıqlar ürəyinə damdıqca
ölərsən məndən ötrü.
Nə olsun uzaqdayam,
yoxam nə olsun.

* * *

Bayrağı enən
ən hüznü günə
taleyim asi düşür.

Sabahlarımız savaştan,
gecələrimiz şərdəndi.
Dünyamızın başında Tanrı,
ayağında şeytan.
Bilmədik bizim eşqə
yağış hardan damır,
gün hardan düşür.

Sən kimin şeytanısan,
ruhun yox,
harda yaşarsan.
Sonuncu günün duası
özün yazdığın nəğmədi.
Sənin yoxluğunda oxunar
sonuncu ən gözəl nəğmə.

* * *

Heç nə yadımda yox,
hər şeyin nurani üzü
soyuğa,
qaranlığa bənzər.
Viranəyə dönüb
sentyabr şənbəsi.

Dost könlü qaranlıqdı,
gedənlər ulduzunu da aparmış.
İsinir tək gecə lampasına
umudun solğun üzü.

Payızın göyləri kövrəlir
xatirəyə dönən sözdən.
Nə vaxtsa
kölgəsiz qaldığım günün
ruhu sarmaşır ağaclara.

* * *

Həmişə olduğu kimi,
bu gün də yuvasız mavilik
quşların bəbəklərində mürgüləyir.
Deyəsən,
yənə də dan üzü
quşların yuvasından söküləcək

Mənsə elə bilirəm,
hər gün erkən görəcəyəm
payızı,
səhəri,
quşların qanad səsində
maviliyin yuxusuz üzünü.

Hər kimsəsiz dərd
soyuqdan donanda
qəlbimin qarısından
sorgusuz keçir.

Mən yazıq divanəydim,
hər yetənə
sıcaq bir söz söylədim,
gedənlər özünən apardı.
Xaraba qaldı könlüm
payız meşəsi kimi.

* * *

Başımız üstündə quşlar
göy üzünü daşıyır harasa.
Açılır həyatın üstü,
günahlar torpağa damır.

Yanan umudların işığında
ürəyimə düşən kədər
bir daha geri qayıtmaz
üzümə söyləmədiyiniz
sözlərin acığına.

Heç vaxt söyləmədiyiniz,
o talesiz sözlər
əbədi uyğuya qalar
təzə başdaşında,
 əziz yazıda,
gün vurub solduran bir bayatıda.

* * *

Otağında
sönmüş piltə qoxusu,
qarlı,
 uzaq ormanda,
tənha ovçu komasında
həyatın bir az öncə
necə əzabla
söndüyünü xatırladır.

Masanın üstündə
ağ səhra -
qara ləpirli bir adam
uzun bir yola çıxmış.
Bütün dünyanın dərdləri
və bol-bol ümidlər
əymiş cansız qəddini.

... deyəsən,
 bu qovğa
mən öləndə bitəcək,
canım vəfasız dostlar.

* * *

Ürəyin istisi dəyər,
əriyər buzlu-buzlu həsrətlər,
üzünü göstərər qubarım
payıza,
yağışa,
ağıya.

Yuyula-yuyula quşqonmaz olar
sevgisizlik.

Xırdaca quş balasısan,
əlim tutmaz.
Darıxdın,
boğuldun sevgisizlikdən.
Mənim tənhalığıma bənzərsən,
axşamla səhərin qovuşuğunda.
Duyacaqsanmı,
mən də yaşadım bir gün,
və mən də keçinərəm
gecələrin birində.

Yaşıl vadilər kimi quruyaram,
susuz yalquzağa dönərsən.
Yaşamanın vədəsi
keçər soyuq qış günütək,
qovar hər şeyi istəkli ölüm.
Bir daha,
bir daha buzun açılmaz.

Və...

İlk və Sonun arasında insanın fərqinə varmadığı, daha çox dərk etməsi imkansız olan bir An var. Biz o Anı yaşamaq üçün bu dünyaya gəldik. Bu ali görəv bitər-bitməz həmən həyatı tərək etməliyik.... İlk və Son arasında insan məkana çevrilir, bioloji, ruhi hisslərlə intellektin amansız mübarzəsinin məkanına. Seçim İnsan üçün, nəticə isə yənə də yalnız Tanrı üçün əhəmiyyətlidir...

* * *

Bir yürüş başlayın,
yolları toza bürüyün
Tanrı görsün.
O uzaq yurd yerində
kim qaldı öz ruhuyla qovğada,
xəbəriniz oldumu, insanlarım...

Bir yürüş başlayın,
Kürün mübarək sularında,
Yeniseyin buğdayı qoynunda
qoşun-qoşun boğulun.
Ruhunuzu oyadın, vaxtdır.

Siz gedərkən
tozlandı vətən qoşun-qoşun.
Yovşanlar titrəmədi,
körpələriniz diksinmədi arabalarda.
Amma o vahiməli günün
səsi hələ də tük ürpədir.

Bir yürüş başlayın
suların doğulduğu yerə.
Qiyamət öncəsi
yürüşünüz xeyir Turana doğru.
Mübarək ölüm sevdası başınızda
daha rahat yaşarsınız
ana məzarlarının sınırlarında.

* * *

Mart gecəsində,
ilaxır çərşənbədə
bir səməni tabutuna söykənib,
doğulan günləri gözlədim.

Mart gecəsi
çalxandı ulduz-ulduz dəniz,
balıqlı-ulduzlu çalxandı qaranlıq.

Hava məzarlıq qoxudu,
çalxandı ölən günlərin ruhu,
inlədi nəğmə-nəğmə qaranlıq.
Sükuta həsrət
qələbəliklər darıxdı.

Ğecənin rəngi içimdə
qaranlıqla,
 ulduzlarla,
nəğmələrlə qarışıq.

Gecə elə çökdü,
 elə çökdü,
çəkilməyinə umudum yox,
 umudum yox.

Umudların tabutuna söykərib,
doğulan günlərə acıdım.
Doğulan günlərin itkin saldığı
qeyb olmuş günləri unutdum.

İçərişəhərdən bir səməni tabutu qalxdı
Xəzərə sarı.
Mən səni əynində yaz paltarı
təzə il axşamı
qəmli-qəmli yaşadım, ruhum,
qocalıb qaranlığa dönmüş mavilikdə.

* * *

Elə ki axşam oldu,
qaranlıq məni qovur
otağımdakı aydınlığa.
Gözlərimlə toxunduğum qaranlıq
uzanır ensiz çarpayım
mənlə yanaşı.

Otağımdakı tənhalıq
ayaqlarıma dolaşır.
Və sinəmin altında əzab çəkir
bir parça qaranlıq
mən yatanadək.

Eşikdə aprel gecəsi,
ağaclar yalqız,
budaqlar səs salır qorxusundan.
Küləksə oxuyur:
Keçər, ağacım, keçər.

Səhər quş və insan qoxuyur,
utancaq qaranlıq qaçır gizlənmiş
eşikdə daşların altında.

* * *

Yoruldu ayaqlarım,
əyildi boynum
gözlərimin ağırlığından.
Lampanın üzü gülür,
mən yatandan sonra
yəqin tələf olacaq.

Eşikdə qızılgüllər xınalı,
ölür öz qoxusundan.
Quşların nəğməsindən
dəlmə-deşikdi səssizlik.
Xırda otlar göyərmədən quruyur,
dilli-dilavər qızılgüllər qarıyır.

Varağın üstündə
ağaclarla şeirlər
qarışmış bir-birinə,
tavandan özünü asmış hörümçəklər.
İstəkli ruhların qəlbi döyünür
istəkli gecələrdə.

* * *

Gözümün üstədir baxtım,
enəcək göz qapaqlarım
qırmızı günlərin
və qara bayraqların ağırlığından.
Son sözüm
dişlərimin divarlarına çırpılaraq
bağrı çatdayacaq.

Onda, ağlar qalanım,
nə deyəcəkdin,
unut.
O son sözün
qulaqlarıma çatmadan öləcək.

Gözlərim hələ baxır
masada yol gedən
qələmin arxasınca,
üzümə baxa-baxa
can verir sözlər.

* * *

Nəmli divardan yer kürəsi asılıb,
savaşa həsrət torpaqlar
istəyinə çatmış.
Bu qanın rəsmidi,
dostum,
seyr edənlər görməz.

Tanış bir mahnı səsi
quru dodaqlarımda yüyürür.
Bu qanın səsidə,
dostum,
duyanlar bir daha unutmaz.

Zəfər bayramlarında,
vida mərasimlərində
ruhlar oxuyar.
Bu qanın səsidə,
dinləyənlər bilməz.

* * *

Vüsal və həsrət bir addımlıqda,
arxada sevinc və can əzabı.
Bir uzun yoldan sonra
inlər ayağımın altında
yorğunluğa bulaşan gücüm.

Doğuldum
nəğmələrlə ağların arasında,
böyüdüm əlim bədbəxtliyə çatanda.
Sevginin yanında yıxılıb
qaldım baxa-baxa.

Şaşqın,
səksəkəli
yüyürürəm dünyanı,
xatirələrlə qol-boyun.
Qeyb olacam kimsə görmədən,
arxadan baxa-baxa qalacaq torpaq.

Bir gün məzarlıqdan
çıxan Günəş
pəncərəmdə batacaq.
Qeyb olacaq qaraltım
günahlarımla qol-boyun.

* * *

Nə vaxtsa,
nə vaxtsa,
qoxusu qalmayan günlərdə,
o məmləkətdə
mən ağaclardan daha tez böyüdüm.

Parklarda,
hotellərdə,
kino zallarında
ömür sürüb keçinən tənhalıq,
səni ağlamaqdan gözümün nuru itmiş

Yenə yaşayıram,
aclıqdan və papirosdan
yara bağlasa da içim.
Yüyürən küçələri yenə dolaşıram,
kim nə bilir,
səfil kimi.

Yağış deşir gecəni,
səni ağlayıram, xoşbəxtliyim,
yağışı ağlayıram,
səfilliyimə bulaşan yollarda.
Sizi ağlayıram,
izi də qalmayanlar.

* * *

Heç vaxt
gözlərimlə görmədim ürəyimi,
amma bilirəm canımdakı sevgi
qanıma qəltan olmuş.
Bir əlimdə çiçək,
bir əlimdə güc,
sizi ölümünə sevdim,
istəklilər.

Küləyin üzündə sözə döndüm,
ağacların başına dolandım,
budaqlar ölümümü daşıyır o gündən.
Ömrüm sevginin umudunda,
əllərimlə toxuna bilmədim
ürəyimin ağrısına.

Günahsız adın
dilimin ucundan özünü asdı.
Ya utandım çağırmadım,
ya qorxdum.
Bilmədim tufanımı,
qaranlıqımı.

Heç vaxt
gözlərimlə görmədim ürəyimi.

* * *

Sən o gün sevinirdinmi,
kədərliydinmi,
bilmədim.

Mən hüznü cümə axşamına baxırdım
eşikdə umudsuz halda.
İndi xatırlayanda
canım havatək sızıldar.

Yağışın dalınca qeyb olan bulud,
ayaqlarımın dalınca qaçan yollar,
qəribin dalınca itkin düşən
qocaman gözlər
qovuşdu, qovuşdu...

Otların,
çiçəklərin cəsədi
torpağın çiyinə düşdü.
Ömrün boynu büküldü
ruhun sinəsinə sarı.

Mən bir ağac kimi
bitdiyi yerdə ölən cavanlığımı
məhv etdim sevginin əllərində.

* * *

Bir gün
hər şeydən bezdiyini kimi,
yuxumdan da gedəcəksən
mələklərin yedəyində.

Mən çox erkən
könlümdə köhnələn sözləri
əcəldən yenə də gizlədərəm.
Həyatımda qarıyan xatirən
islədar gözlərimi.
Əzizləyib saxladığın sevgi
canına düşmən kəsilər.

Özün bilirsən,
Tanrı şairə də tamarzı düşər,
söz-söz,
dua-dua tökülsən də ayağına.

Kəcavə-kəcavə şairlər köçər,
boş karvanlar keçər yuxularından.
Günlərin birində
qızıl kəcavətək yoxa çıxaram,
tapanda görərsən dilinə həsrət
hələ oxunmamış ağıyam.

Özün bilərsən
hər şey yuxutək bitəndə,
məni bir qurd kimi sevəydin gərək.

* * *

Uzaqlarda qaldı bayram günləri,
nəğmələrin can verdiyi yerdə.
Bayram günlərində
sevinən uşaqlar
böyüyüb öldü.

Nəğmələrin uyuduğu qeybdən
görünər arabir
üfüqlər kimi sökülən üzüm.
Mübarək üzlü igid anam,
o kimin ruhuydu,
laylası savaşı türküsü.

Yadımdamı,
nəğmələri qaranlığa
və göylərə oxuyardıq.
İllər keçsə də
ulduz-ulduz közərən
o mübarək gecələr
azadlığa bənzər hələ də.

* * *

Sevginin getdiyi yerdə
ölüm yox qarşılamağa,
həyat yox təzə günlərdə
yenidən doğulmağa,
Sükut yox dinşəməyə.
Bu necə ömürdü,
burda kimsə yox.

Orda yaşamaq istərdim bir daha,
ömrün o üzündə.
At dırnaqlarından qopub töküldü
ruhumun sakinsiz vətəni.

Hüzndən yapılıb
heykəli əziz günlərin,
küləkdən yapılıb
heykəli nəğmələrin,
orda yaşamaq istərdim bir daha.

* * *

Sevdim
bəxtiyar sandığım ömrü.
Umudsuz yaşamı,
canımın ağrısını əzizlədim.
Sevgisizliyi öpdüm,
gizlədim kimsəsizliyi,
qısqandım xatirələri yuxularıma.
Ölən günlərə baş qoydum,
heç biri nəsibin olmasın,
dünyada son dəfə gördüyüm adam.

Dəyişdim içimdəki zülməti.
Kədəərə məhrəmliyi,
Tanrıdan istəyimi
heç kimə,
heç kimə arzulamadım.

Qələmi qaldırmadım
yıxılmış ağac kimi.
Dünya gözəli sözlərimi
kimsəyə söyləmədən
ürəyimin dibində qocaltdım.

* * *

Bura qələminə qurban gedənlərin
ahı tutmuş yurd yeridi,
burda quşlar da yaşamaz.

Bu məmləkət çöl-biyaban,
göy üzündə bir məna yox.
Sular üzür sahilə çıxmır,
ürəyimdə öləziyir umud.

Çox uzaq,
çox uzaq,
gecədən də uzaq torpaqda
məzartək döyünürəm.
Ürək kimi yalınam qar üstündə,
qayıdıb sevməyə umudum isti.

Baxtım kimi
kəsilmiş ağaclarda göyərdi
çoxdan anmadığınız adım.
Gəlişim qəfil oldu,
yuxunuza da girməzdi.
Su batırmaz,
torpaq örtməz
bir həyatam,
məndə sözdən savayı
kimsə ürəklənib yaşamaz.

* * *

Yurd köçmüş,
ocaq yeri hələ də isti.
Yollar dərviş məzarlığı,
yenə gedər-gəlməzdən uçur
Tanrının batmış səsi.

Aləm köçmüş,
nə hüzn oyatmış,
nə qələbəlik
üzü qıbləyə yatan yalquzağı.
Ulduzları başına yığıb göy üzü,
ağıya dönmüş ulartının
həsrətindən qaralmış.

Gecələri talan edən
o mübarək yalquzağın
baxdığı Dan üzüyəm,
bilmədən tez söküldüm;
nə həyat tapdı,
nə ölüm.

* * *

Qardaşım,
kəndimiz yazıq olur axşamlar.
Sən tanıdığın o viranə ürək
bir az da talandı sevdalarla.
Unutdum ayrılığı və səni,
yağışın,
 küləyin,
qaranlığın altında.

Bir də məni gözləsən
daha günlər bitməz.
Tanrı yaşayan yerdə
sözə dönməyə ürək yox.

Tökülür ilğım-ilğım istilər
quşların qanadlarından.
Amma ərimir bir divanənin
oxuduğu duaların buzu.
Qar çiçəyitək titrəyir hər təzə gün,
nağıla dönürəm xatirəndə.

Gözlədim,
Novruz bayramında
gələsən səməni kimi.
Asdım tapa bilmədiyim şəklini
susqun süfrəmizin başından.
Gözəl keçirdik bayramı,
sən varsan,
sən varsan,
fərqi yox harda.

* * *

Qiyamət

Tanrının hökmü çatmayan
şeytan yuvasından başlar.
Ana könülləri orda
azad bir həyat abidəsi yapar.

Tanrının ürəyinin başından
haqqın kölgəsi düşər.
Ana gülüşü düşmən qılıncında
qan-qırmızı bərq vurub quruyanda,
bir mələk körpə ruhu
qəhr olar anasının bətnində.

Vətənin ürək döyntüsü
duyulduqca savaş təbilitək,
mənim sərkərdan ruhum
ayağına yer tapmaz,
göy tapmaz qanadına.

* * *

Hər axşam bu nimdaş küçədə
telefon köşkünün rəngi
20 yanvarın qara qanıtək
qırmızı günləri yada salır.
Bir gecənin içində
qəfil qara boyandı
sevindiyimiz bayramlar.

Kasıb bir rəssam
boyalı tablosunu satır
o qırmızı günlərin.
O qara-qırmızı günlər
yağışın zümzüməsi altında
bayrağın boynuna bağlanmış
qara zolaqlı məktəbli bantıdır.

O telefon köşkünə baxan
evin pəncərəsi də sınımış.
Gecələr məhəccərdə
ağır-ağır işıldayan lampa
tükənmiş ana umudunu
həzin-həzin yandırır.

* * *

Bir gün desələr,
dünyada qanadlı insan tapılmış.
İnanın, burası yalnız
mənim ölkəm olar.
Vaqif Bayatlı Odər -
qanadları odda yanmış,
yaşadığı tarix bəlli deyil.
Bakı küçələrində
ruhunun dalınca
yeltək səmtsiz əsdiyini
çoxları görmüş.

Onu tanıyanlar söyləmiş,
son dəfə
dünyanın şər çağından
göz aydınlığına uçmuş.
Sonra dönüb çılğın bir həvəslə
həyat və sevgi haqqında
bir-iki qanad oxumuş.

Məzarı torpağa qarışmış İstanbulda,
özü Bakıda
bir qələbəlik tablosunda yaşar.
Qanadlı heykəli Yeniseyin
suları üzərində,
mübarək şırıltısı ana suyun
yormaz qanadlarını.

* * *

Qəlbimdə ölümsüzlük duyğusu.
Hər şey gələcəkdə durmuşkən,
bu günü heç yaşamadan,
toxunmadan gələcəyə
zamanın düz ortasında yam sanki.

Fələk bir yol çəkmiş
insan duyğusundan
Allahın son qənaətinə.
Hər gün acıdan,
sevgidən ölənlərtək
ölür Allahını sevənlər.

Zamanın düz ortasından baxıram
dünyanın dağılmaz xanimanına.
Ötüb keçən yolçuların
fərqində deyiləm.
Salacağım yurd haqqında düşünürəm
torpağın son qarışında.

* * *

Azadlıq
üzü paralanmış
vətən göylərində
uçmağı öyrənən
anasız quş balasına bənzər.
O quşun dimdiyində
bayram libaslı Şər,
xəyalı uçar Təbriz küçələrində,
sərhəd dirəyində,
ya bir türbənin başında yuvalar.

Ölümün haqqına qovuşar yolumuz
əsir torpaqlarda.
İtmiş ruhumuz səksənər
Borçalıda,
Göycədə,
Qarabağda...
və uca göyün altıda.
İçimə köz salar
bir üzr diləyi
bir ömür dolusu.

* * *

Borçalıda,
köhnə bir məzarlıqda
atam Osmanın
balaca çəmənə bənzəyən
sinə torpağında
bahar gecikmiş kimi suçlu.

Qardaşımın əkdiyi
mixəyin qoxusunda,
nərgizin sarısında
və çiyələk kolunun dibində
bacılarımın göz yaşı.

Bu balaca çəmən
başı üstündən bulud ustufca ötəndə
diksinib çiçəyini tökər.

Hər yazın sonunda
göz yaşı içən çiyələk kolu
elə bil nədənsə
fəxr edir
giləsinin köçəri quşlara
yem olmasıyla.

Və burda
Gündüz eyni təbəssümlə,
Gecə eyni təəssüf hissiylə
yürümək istər
hər gəlib gedənin arxasınca.

* * *

Doğulduğum bu yurd
yer üzündən böyükmü.
Hər gecə ay çıxsa da,
qara bayramlardan nişanə yollar
yenə qorxuludu,
yenə qaradı.

Ay işığının altından keçən
o qaranlıq yolda
gedər-gəlməzdən qayıtdım
mələk bir sözün yedəyində.
Axır ölümü azdırıb
keçindim and yerində.

Doğulduğum bu yurd
yer üzündən böyükmü.
Gecə-gündüz inlər
igidliyimizə həsrət ulus.
Onun da nəfəsi tənghiyr
sevgimizin tüstüsündən.

* * *

Böyük çölün yovşanlığında
həsrətin qoxusuyam.
Qanlı könlüm eşqənə dolmuş,
içində sevdalar batmış.

Dünyanın yaşı ötür,
hər gün obaşdan
Qiyamətin qoxusu
eyvanıma tökülür
quşların lələklərindən.

Baxt qoca dərvişdi,
gündə bir qiyafədə
Və taleyin heybəsində
otuz ilin günlərindən
nimdaş bayramlar qaldı.

Yol gecədən qara və uzun,
kələklərə baxıb yüyürdün,
quşlara qoşulub uçdun.
İndi duyursanmı bihuş olunca,
Böyük çölün yovşanlığında
həsrətin qoxusuyam.

* * *

Hava can üstündə,
köksümdəki dağların
oxlu sinələri
qalxıb enir.
Canım ağzımda bir dəstə söz,
igidlərin ruhu oy...
himn kimi çıxır
dualı ağızlarıdan.

Güllər can verir
əsgər məzarlığında,
hava gül və qan qoxuyur.
Biçərə üzlərin nuru
qarışır yeddi arxın suyuna.

Hər şey öz pır arzusıyla,
ya bir hay-küylə,
ya sükut içində
qocalıb ölür yanındaca.
Ruhun da tərənmir, Tanrım.

* * *

Yağmurlu axır çərşənbə
sonuncu bayram günündə
bu nimdaş sevinci də islatdı.
Küləyin nəfəsi qaldı
qurumuş otların üstündə.

Burda daha axşamlar düşməz,
ağacım-dirriyim,
başımın kölgəsi.
Əyil öz kölgənə,
dünya quruyur.
Göylərin buludu yağmaz daha
əzizi olsan da,
gözü olsan da.

Dostum olsun qurd ağızlı dərd,
insanlar,
heyvanlar,
ağaclar,
otlar.
Bu yağmurlu günün son sözü
verdiyim son nəfəsdə.

* * *

Məzarlıq güllərinin
qoxusu qalmış hüznlü yollarla
yorulmadan uzaqlaşırım
Adəmin viranə vətəmindən.
Burda karvanyeriş şairlər itmiş.

Hər qəzadan sovuşub yaşayanda
nəmli və solğun uğurum
məzarlıq çiçəyi qoxuyur.
Sinə dağlarım sükut ucaldır.

Yönü o dağlara tənha yolçuyam,
göylər qocalır çiyinlərimdə.
Gözlərim maviliyə toxunmadan
dikilir Qiblənin açıq qapısına.

* * *

Gözlərim nuru bahasına
gözlədiyi tənha yolun
başı qibləgahındı,
Tanrım.

Üç gün-üç gecə
o tənha yolun buğdayı üzünə
qalın qar yağdı,
yağdı.

Könlümü qızdırmağa
bir ocaq tüstüsü yox,
üzümü sürtməyə
və qoşulub dalınca getməyə
simsar bir iz görünür.

Üç gün-üç gecə
ruhumu gizlədib,
gözlədim nəfəs almadan -
qar ərisin,
ocaq yansın,
iz görünsün.

Gözlədim qar əridi,
iz axdı,
ocaq yanıb-yanıb söndü;

yerində ruhumun bir ovuc külü.

İndi ruhumun külünə isinirəm.

Elə bil ovcumdan
bir yurd təzəcə köçüb,
hələ istidi yeri.

* * *

Yeddi arxın ayrıcında
islanmış bütün həyatım.
Axır könlü bulanmış Dunay
yeddi bulaq,
yeddi çeşmə,
yeddi cüt ağlar göz həvəsiylə.
Üzü taleyimin sınımış aynası.

Axır İlkdən Sona doğru
yeddi arxın anası Dunay.

Ulu suların xatirində
ulu yurdun sonuncu ocaq yerləri.
Ulu bir ağacın doqquz budağı,
ulu göyün doqquz işığı
və qaziliyin haqqına
yaşanmış ömrün sümükləri.

* * *

Qiyamətin döşündən basıb,
Tanrı dağlarına çıxan mələk səs
türkün ən qoca nəğməsi,
vətən haqqında azadlıq duası.
Ən qanlı savaşı türkün
məzar davasıymış.

İlk və Son arasında
ulu dağlardan göylərə dil uzadan
zəfər ocaqları
anamın göz yaşlarından sönmüş.

Susmuş ulu tarixin qələmi,
o qələmin yazdığını
oxuyub ömür duasıtək
yenidən ölüb-dirilmək çarəsiz.

* * *

Təkcə analar sevər
nəfəs alan hər canı.
Həyat ən ulu,
ən təzə savaş.
Bütün savaşlar analar üstündə.

Vətənin igid oğulları
əsir ellərdən geri döndü.
Quş kimi hövürlənib
uçdu ölümün qənşərindən.

Həyat bizim könüllü əzabımız.
Əsir anaların
qanadlarının altı
ən azad vətən torpağı.
O əziz azadlığa
şəhidliyimiz halal.

* * *

Neçə il öncə
yanımdan sevinclə ötən
qürurlu ömür
sona vardığım
uğurun qaranlığında
döyükür dünyanın harası – deyə.

Bilmirəm nəyi ölmüş
ağlar qalan göy üzünün,
islanmış qorxusuz dünya.

Yerimir anamın solğun qədəmi,
yaşanıb,
yaşanıb
görünür həyatın min üzü birdən.

* * *

İgid anam,
yadında varmı,
üç gün-üç gecə öncə
Dunayın ipək suları
türkün qançır göylərini
burdan apardı.

Dunayın suları
hər gecə qıblədən
lal-dinməz keçib
bizim aramızda qurudu.

Həsretin qoxusundan
bihuş oldu yovşanlı sular.
Köhnə yurdun viranəliyi
şənləndi könlümdə
hər gecə.

* * *

Əsgər Dudaşev
cövhər ürəyi -
didilmiş çeçen torpağı.
Yaralı igidlərin
yazıq canı qovrulur
düşmən nəfəsiylə.

Bu yurddan
ikibaşlı bir qartal havalanıb,
gözləri qan çanağında.
Axtarar nəfəs dərmədən
ruhunu Cövhərin.
Külək,
hava,
mavilik talan olmuş
viranə vətən göylərində.

* * *

Hər yeni yaranış
dünyanın ömrünün uzanmağıdı.
Sanki günlərin sayı artır
hər dəfə gün doğanda.

Hər yeni yaranış
Tanrının könül dəftərində
yeni bir fırçayla çəkilmiş
ömrün yeni rəsmidi.

Hər vədəsiz gedişdən
cənnətlə cəhənnəm arasında
adamsız ulduzlar vurnuxur,
günlərin sayı azalır.
Hər gün
yaşamaq istəyi çoxaldıqca,
hər an ölmək istəyi azaldıqca,
səsimdə canım duyulur.

* * *

Hayıf,
bu sevginin üzündən
yellərə verdik ömrü.
Suları soğular,
ağacı bitməz,
yazıq bu sakinsiz,
huşsuz torpağa.

Çox qurbanlar kəsildi,
yenə ziyarətgahların
sümükləri sananır.
Dünyamızın Tanrısı ixtiyar,
şeytanı cavan.

Hayıf,
bu sevginin üzündən
nəğmə də oxuduq,
ağı da dedik.
Sonunda
bu dilsiz torpağın üstündə
bir quru başdaşı ucaldıq.

* * *

Sanki hər kəs
təkcə ruhun tanıdığı
öz məzar yerində yaşar
nəfəs alan başdaşı tək.
Və hamı öz məzar yeri üçün
son dəfə
köks ötürməyə hazır.

Əziz insanların üzündəki
soyuqdan,
qızlardan
bozarmış tale yazımız.

Nə olursa doğma olsun.
Bizim yaşamağa ürəyimiz quş,
dərgahdan o yana
uçmağa qanadımız daş.

Son...

Sonu düşünmək həssas yazamdır. Son gözəllik hələ yaranmayıb, son qorxu hələ yazanmayıb. Bunlardan sonra Son başlar...

Mən ona da əminəm ki, İnsan yalnız son nəfəsində gercəyin və əbədiyyətin sirlərini dərk edər. Amma bu zaman Tanrı İnsanın bu sirləri anlatmaq gərəkliyi düşüncəsini züürundan silmiş olur. Və bütün sirlər acılanda Sonun sonu baş verəcək...

* * *

Yağışlı oktyabr
payıza həsr olunmuş
şirin bir yapon tankası -
bitdi bir fincan çay kimi.

Necə il əvvəl (yadımda deyil)
üzüm bağlarında itdiyim
belə bir nəmişli gündü.
İslanmış uzun boylu otların
hələ də ciyərlərimdə qalmış qoxusu
nostalji bir hisslə doldu otağıma...
Və nədənsə belə anlarda
ehtiyaç duyurkən olub-keçənlərə,
ya da acıyırkən
acı tütün istər ürəyim.

Tez kəsdi yağış da,
bəlkə tankadan da tez.
Amma qaçıb havanın sazağından
saman tayasına doluşmuş sərçələr
bütün gecə gileyləndi:
payız zalımdır,
zalımdır.

* * *

Anasının bətnində
infarktdan salamat qurtarıb
doğuldu.

Ürəyi istəyincə yaşadı,
amma yastığında.

Arzusu uzun səfərlər və
uzaq insanları görmək idi.

Gördüm,
yenə yatağında ydı hənirsiz.

Qaymaq rəngli üzündə
qatar qəzaları və
sətəlcəmlər qızarırdı.

Uzaq çəmənlərdən dərilmiş
bakirə güllər üstündə uzatmışdılar.

Gözlərinə torpağı
uzaq ölkələrdən gətirmişdilər.

Heç kimi və heç nəyi yoxdu.

Bir dibçək gülü kölgəsində
dəfn etdilər.

Sinə torpağına
gül ləçəkləri səpib,

yox oldular...

* * *

Bu gerçək dünyanın ömrü
qocaman bir qış nağılı.
Qış gecələrinin uzun yuxularında
sobanın nəfəsilə
daha da uzanan
qəhrəman bir yaşamın dadı.
Və oyanıb
gerçəyə qızdığım zamanlar
min ilin gerçək dünyası.

Bəzən vüsal həsrətdən acı,
ölüm bütün bağlı qapıların
yeganə açıq yolu.

Bu gerçək dünyanın ömrü
qocaman bir qış nağılı,
aradabir zalım sükut
vərəqləri dağıdar .
Harda qalmışdıq – deyə,
sorar hərdən
məndən əfəndim Tanrım.

* * *

Qar yağır son qış gecəsinə.
Çay evində qoca rəssam
ən çox sevdiyi
bozarmış-saralmış tablosuyla
ödədi bütün borclarını.

Bu çay evi durduqça
burada ən qiymətli
elə bu tablo olaçaq -
dünənki tufanın cahilə atdığı
köhnə balıqçı qayığı.

Qar örtmüş qayıq,
ətrafa səpələnmiş balıqçı paltarı
və bir yanda ağzı qanlı balıqlar
və bir yanda
saqqallı üzü fırçasına bənzəyən qoca.

Kim bilir,
bu rəsmi bitirincə biçarə
qarın ayazında neçə yol
çıxıb dağüstü parka,
gözləmiş dənizdə tufan baş verməsini.

İndi hər axşam
bu çay evində içdiyi çayla
qovmağa çalışır canındakı soyuğu.

* * *

Gecə barında
son müştəriylə hesablaşıb
səhərin açılmasını gözləyir
içki paylayan qadın.
Boyalı saçlarıyla
boynuna dolanıb
ötən axşamın həzzi.

Evdə yolunu gözləyən
əzab,
 aclıq və
pərişan bir yuxu.
Hələ də hər şeyə rəğmən
sevgidən doymadığı,
canından bezmədiyi,
ölümdən güclü,
 vazkeçilməz
bir ömür...

* * *

Axşam tramvayında
xidməti hissəyə dönürdü
bir inşaat əsgəri.
Mundiri kirdən parıl-parıl,
yarıacdı və
ayazdan göyərmiş üzündə
barmaqların qırmızı tələşi.

Ötən gün yazdığı
sevgi məktubunu xatırlayırdı,
döşəmə yuduğunu unudub...

Məktəbli bir uşaq da vardı,
yaşıl gözlərində
dünyada bu qədər insanın olmasına
özündən yekə bir heyrət.
Bu heyrət onu əzizləyib,
böyüdüb,
«uf» demədən öldürəcəkdi.

* * *

Arxa cəbhə ilə ön cəbhənin rəsmi:
Elektrik qatarında
zabitlər gündəlik hərbi xidmətdən,
fəhlələr gecə növbəsindən qayıdır.
Söyüşlü hərbcı zarafatları,
şit muzdlu xatirələri.

Kirli bir vaqon tələsmədən
yeknəsək bir həyatı yırgalayaraq
uyudur,
tak-tarak... tak-tarak.

Sanki
Zabitlər qadınlarıyla vidalaşmaq,
fəhlələr yalnız gecələməkçün
dönür evlərinə.
Sabah çətin və
son döyüş ola bilər
hər iki cəbhədə.

* * *

Telefon susmuş.
Hərdən küləyin ritmini
yük maşınlarının
səsi pozanda
sanki komadan ayılıb
maraqsız həyatı xatırladan
bir küçədə görürəm özümü.

Səbri tükənmədən
telefon susur.
Ürəyimdəki xatirələr
baş çəkib qayıdır
əziz insanların
yaşadığı və
köçüb uyuduğu
yurd yerlərinə.

* * *

Yaşadım doyunca,
boşaldı balaca könlüm.
Canımı gün vurdu,
qurudu bütün günahlar.

Səndən gizlətdiyim
utancaq sözlər damır
uşaqlığımın yeganə şahidi
nimdaş şəkillər üstə
ürəyim dolanda.

Biz dünyanın
üzünə çəkilmiş
doğulub
ölən şəkillərik.
Şəkillərdə oxlanan
igidlər kimi görüldük
son anlarımızda.

Amma deyəsən,
surətimizi köçürərkən
fotoçu da sarsılıbmış,
baxışlarımızdakı qara xəbərdə
öz adını oxuyubmuş kimi.

* * *

Qaranlıq könlüm dustağı,
açılan sabah varaqdı.
Məndən can istəyən əcəl
ələbaxandı, fağırdı.

Günlər canımtək soyudu,
bircə umud saxlamadın.
Dərdə gəldim, evdə yoxdu,
yenə də qarıda qaldım.

Elə bildin əzizinəm,
mən bir gəzən azar idim.
Üzünü sürtdüyün daşın
torpağa düşən üzüydim.

Ürəyində yer də yoxdu,
yuvasız sevgim qarırır.
Könlümü alıb gedirsən,
ruhum yaramdan boylanır.

* * *

İnsanlar yenə soyuqqanlı,
geçələr yenə qara,
sabahlar yenə ağdı,
hələ sağdı ümidlər.

Eyni vərdişlə
dünəni yola salmaq,
sabah neyləməyi düşünmək,
sabahın açılacağını bilmədən.

Hər gün neçə yol
məscidlərin minarəsindən
quş topasıtək dağılan azan
Qiyamət anının ağısı.

Eyni bir xəbəri dinləmək
hər gün təzə bir həyəcanla
və son mənzilin qapısını döymək
eyni bir həyəcanla,
eyni tərəddüdlə.

* * *

Gündə bir umuda məzar qazılır,
insan ürəyində haqqın yuvası
dağılıb yerində ləkəsi qalır.

İndi bəxt ulduzu - durna çırağı,
yolunu quşlar yox, arzular azır.
İndi çiyinlərə dövlət quşunun
lələyi də düşmür qəlb aldatmağa.

Hərə öz yolunun başında durmuş,
öz çılpaq ruhundan rəhmət dilənir.
Tale yazısını heç oxumamış
ömür kitabında düzəliş edir.

* * *

Həyatım darıxır, hara aparım,
sonu yazılmayan ömür - yarımçıq.
Nə bir gedən vardır, nə bir qayıdan,
hər iki dünyanın qarısı açıq.

O yurd çox qocalıb tanıyammıram,
Yuxarı Şenniyyəni aşağı köçüb.
Oğullu, uşaqılı ocaq başının
tifaqı dağılıb, tüstüsü uçub.

Saraylar xaraba, qəbirlər durur,
orda sevinc ölmüş, qəmsə diridi.
Yurdsuzun, qərribin, dostun, düşmənin
sağ bəndədən rəhmət umduğu yerdi.

Yasəmən kolları içində itən,
səmtin unuttuğum o məzarlıqdan
atam yorğun gələr yuxularıma.
Xəyalı yaşayan bir bayatıdan
boylanıb, yolumu açar uzaqdan.

O qəbrin yanından ötən cığır
bəlkə min il əvvəl keçib getmişəm.
Aramızda yollar, şəhərlər durur.
Ruhum uyğudadı öz odasında,
mənsə hey gedirəm, mənzilin başı
qarışmış həyatın düz ortasında.

* * *

Hal çıxar uğruma, yolumu bağlar,
karvanın uzaqdan uçan son səsi
mənim köçdən qalan sinəmi dağlar.

Qələmi yıxılıb qara yazının,
götür yarısını ağ eylə, könül.
Altını üstünə çevir varəğin,
hər kəlməni bir də dağ eylə könül.

Sanki fərman gəlməz qalü-bələdan,
nizamsız, vədəsiz olacaqlardan.
Pozulub həyatın halayı daha,
Tanrı bir anlığa taxtdan yıxılıb.
Ömrün sandığında ağzı dualı,
ayağı sayalı bir gün qalmayıb.

* * *

Yolçu qədəmi çaşqın.
Hardan gəlir yolların,
hara gedir, İlahi.

Hər gələndə imana
ya tez,
ya gec çatıram.
Daş atıram şeytana,
adam ölür, İlahi.

Dəmyə bir xiyabanda
kölgəsiz ağacam mən.
Lap burnumun ucundan
keçər yağlı buludlar.

Dəmyə bir xiyabanda
yağmurlar himnim olar.
Küləklər lovğalanar,
asar öz budağımdan.

Minarələr başından
azan səsi tozlanar.
Əsir yurdun göyündən
bayraqları endirər.

* * *

Günlər çox köhnədi,
yaşamaq olmur.
Yolu başa vurub qayıdammadım.
Yaşadım,
itirdim,
qazandım, amma
bir xatirə həyat uydurammadım.

Mənə kim öyrətdi bu qədər sevim,
ya bir dərviş olum, ya şəhid düşüm.
Kimsə yox, uğrunda canımdan keçim,
ömür çox uzandı, heç usanmadım.

Cənnətdə dirilik suyu içmədim,
göz yaşıydım Tanrı gözündən gəldim.
İstədim yaşayam, amma ki, öldüm,
təndə öz ruhumla yollaşammadım.

Cənnət qismətimdən quş kimi uçdu,
hər şey ilk mənzildə qalası oldu.
Ölüm yalquzaqtək tənha dolaşdı,
dərgah çox soyudu, qovuşammadım.

* * *

Günlər yara kimi
qopur ömrümdən.
Sarsılmış bir umudla
dalınca qaçıram, Tanrım,
həsrətin içiylə.

Dalınca qaçıram illərdi,
ayaq izlərim keçinir.
Sənə çatanda
gözlərim çirək kimi sönür.
Qəlbi qırıq umudum
könlümün dağından alçaq.

Hər gecə, Tanrım,
hamı uyğuya dalanda
qan-tər içində gəlib,
dünyanı yenidən qurursan.
Hər səhər qan-tər içində
mən yenidən uçururam.

* * *

Ömür yaman uzandı,
yaşamağa gün qalmadı.
Torpağın özü can verir,
bir məzar qazmağa yer də yox.

Xoşca günlərim can verməkdə,
payız qoxuyan
səbirli ağılar salamat.

Getdim göy üzündə yaşayım,
ordan da ruhum qovdu.
Ölən sonuncu umudun
qəbri buğda zəmisində.

* * *

Hər şeyə etiraz,
ya da sevinmək hər şeyə,
heç nə baş verməmiş kimi.

Gündə min yol
sərsəri qiyafəsində
uğuruma çıxan
sevincin və acı xəbərin yanından
kimin ola bu biçərə – deyib,
ustufca ötmək.

Yenidən bütün gücümlə yaşamaq
və sarsılarkən belə,
yaşamaq istəyi
ölməmək üçün bir bəhanə.

* * *

Sanki heç nə olmamış,
baş verməyəcək heç nə.
Vaxt-vədə tanımayan
acı bir xəbər
istəkli dost dilindən
qəfil düşüb sınacaqmış...

Hər gün bir-birimizlə
axşamlar sağollaşır,
son umudu itirmək qorxusuyla.
Son umudu
yenidən yaşamaq təsəllisiylə
sabahlar salamlışıq.

* * *

Sonuncu anımmış sanki,
ömrün hər uyğusuz gününü
qollarım yanımda
yaşadım son həyacanla.

Tanrım,
sən mənə yalnız
məzarımın yerini göstərdin.
Çünki halal həyatdan
yadigar qalan təkçə
gözlərimin işığıydı.
O nur da qara günləri
aydınlatmaz,
yığıb saxlar qara günə.

* * *

Mən onu görəndə
dostların verdiyi umudla
baş-başaydı masada.
Və elə bil
az qala unutduğu şöhrət
onunla birgə oyanırdı hər səhər.

Və hər axşam
yenidən anlayırdı,
dünəndən külqabıda
islanıb qalmış
siqaret kötüyüdü
dostların umudu.

* * *

Günlər qocalıqdan
və yuxusuzluqdan sonra,
çiçəklər qarlı aylardan
və tufandan sonra,
əzablar xoşbəxtlikdən
və uzun ömürdən sonra
necə rahat,
necə rahat,
necə rahat...

* * *

Kimsə yoxmu yer üzündə
sonuncu günü yaşamağa,
bir səhra qızılquşutək
qızmarın cəsədi üstündən
küləklərin,
quşların dalınca uçmağa.

Bu sonuncu gündə
kimə düşər
havası o yerin,
kim keçər qapısından qiblənin.
Amma yenə də
Tanrının yanında tənha qalar
sonuncu əziz bəndətək.

* * *

Axşamlar qələbəlik
küçələrin nimdaş üzündən
sevinctək yoxa çıxanda
Təzə il şənliyindən sonrakı
süfrəyə bənzər dayanacaqlar.

Və burdan hər dəfə
həyat ötüb keçəndə
başını aşağı salır.
Mənim qəddim kimi əyilir
bir dəqiqəlik sükutun büstü.

* * *

Dostlarım,
bir gecə göndərin mənə
qaranlığı çilik-çilik,
qara çərçivədə.
Bir çəmən göndərin mənə
üstündə şəhid arılar

Bir bulud da göndərin,
ruhun qanıyla dolu
və kölgəsində təzə bir ölüm,
yarası qızıl-qırmızı.
Mən yenidən
necə yaşamaq istərdim
o igidliyi.

* * *

Yaşamaq üçün bəhanə az,
anlayanda gecələri uyumaq,
gündüzləri çörək dalınca qaçmaq
doğal bir həyat görəvi.

Yaşamaqçün bəhanə az,
amma hansını seçməli.
Düşünmək,
yənə də düşünmək
ömrün sonunadək –
doğal bir həyat görəvi.

* * *

Mən inamsız yaşayıb,
imansız öldüyüm
ömrün vadisində
gün düşməyən uzaqların
kölgəsiz ağacıyam.
Nə ruzgar üzümü öpər,
nə yolcular kölgəmi.

Min ildi bitmiş kimiyəm,
kölgəmə yürüyən bir yolcu yox.
Görəsən kimi gözləyirəm
axirətə aparan bu yolda.

* * *

Bir soyuq ismarıcın acısı qalıb
darıxdığım məmləkətdən.
Burda ucaltım məhşərin heykəlini.

Quşlar qanad-qanad
bahardan-bahara əsib qayıtmaz.
Bura azadlığın qanad saldığı yerdə.

Mən gözümü qapasam
yenə də yaşarmısız
sevdaların qəzasından sonra
dərdindən öldüyüm günahlar.

* * *

Hər təzə gələn gün
hansı divanənin itiydi,
burdan küskün ötdü,
kimsəsi yoxdu.
Təzə itkilər
qırılmış gül könüldü,
unudulacaq göz yaşlarıyla
hər təzə sevda göyərəndə.

Mən qayıdanda
ömür yerində yox idi.
Ölümdən,
 itimdən sovuşub,
baş qoydum Tanrının ayağına,
üzünü görmədim yenə.

* * *

Həs-rətin bu üzünə aşıb,
yolu sona varıram.
Ayaqlarımın altında
xıncılır təzə günlər.

Qaçıram
həyatın xəlvət yerindən
Və mənim arxamca
əcəlin yanıqlı səsi
həyatın tozunu qaldırıb
örtür ömrün cəsədini.

Yuxularıma çilənmiş qanımın
üstündən sellər yürümüş,
hələ də ömrün ağzı qan dadır.
Daha dualarım geri qayıdıb
örtür ömrün cəsədini.

* * *

23 yaşından
təkcə sözlər qalıb
kiminsə toz basmış
xatirə dəftərində.

Başından ağır sözlər
boynumu bükmüş.
O sözləri
qatarda,
 avtomobildə,
 təyyarədə
bir-bir salıb itirdim
Bakı-Borçalı yolunda.

Və unutduğum şeylər
məni qaytaranda yolun yarısından,
gördüm
gəncliyimin evində
anamın göz yaşlarından savayı
diri qalan heç bir şey yox.

* * *

Adıma kim nə diləmişsə,
gəcəli-gündüzlü
yaşanmış olsun.

Nə vaxtsa qarımdan
qayıdan ismarıcın
sözləri pozulmuş artıq.

Yenə də qəşərmidə
qara niqablı və
doluxsunmuş bir həyat.

Göz yumduğum qaranlıq,
göz açdığım sabahlar
yaşasın qələmimdən çıxan sözlərdə.

Ufacıq bir nar kolu göyərsin,
üstündə oxusun quşlar
unutduğum qoca həsrət xatirəni.

* * *

Hərə bir daşa
əmanət etmiş adını,
daşların ömrü adlardan uzun.

Adı daşa düşməyənlərə
göz yaşını axıtmağa,
könül dağlamağa dəyməz,
daşlar adımızı göyərtməz.

Tanrım,
halal xoşun olsun
adımız, igidliyimiz,
daşlar adımızı göyərtməsə də,
daşlar adımızı batırmaz deyə,
qürurluyuq.

* * *

Qurd ağızlı eşq
sevdaya düşüb
könlümdə yatmış.
Qəm gözəl azartək
məni Qiyamətdə gözləyən
bir divanə.

Hər günün ayrıcında
bir ocaq çatıb ağladım.
Tanrı səmanı qaldırdıqca
dikəldi mənim belim.

Otuz il baxıb dinşədim
gedib-gələn nəfəsimi.
Canımın qapısından girən
eşqi tanıya bilmədim.

* * *

Quşlardan erkən
acı bir təəssüflə
oyandım bu səhər.
Çox uzaqlardan gəlmiş
bir tifil sevda
qanımın içində
çırpınıb,
çırpınıb ölmüş.

Quşlardan erkən
hansı bəxtəvərsə
məndən tez durub
bu yeni sabahın havasını
tamam udub tükətmiş.

Və bunlar bir yana,
ağ varaq könlümdə kimsə
üç qara nöqtə qoymuş,
başqa birisi də
günün yarısını yaşayıb
qeyb olmuş.

* * *

Ayın qos-qoca nuru
iynəyarım yollarda
qos-qoca ölüm gəzdirir.
Böyütdüyümüz ağaclarda
quşların dağılan uyğusuyla
dağılır Qiblənin xanimanı.

Sabah yenə yaşamaq,
gecə yenə də
həzin ölüm qoxuyacaq.
Amma Tanrını
ibadətlə aldatmaq istəyən
biçarə həyat,
sən həmişə
qələbəlikdə və qiyamətdə
gözü yaşlı qalacaqsan.

* * *

Hər canda
ümitsizlik sonsuzluq kimi,
min ilin təsəllisində
cənnət nağılları uydursaq belə,
mənzilin sonu yox

Kiminsə baxtından düşüb,
ömrün kənarında qalan
sevincin yanından ötəndə
ürəyimdən sahiblik hissi keçər.

Yaddaşımın qurumuş yurdu
göz yaşına həsrət,
yaşanmayan günlərin dalınca
ürəyim uçunar.
Hər canda
ümitsizlik sonsuzluq kimi.

* * *

Bu uzun şənbə günü
yağış oxuyur
xəzəl altında qalmış
payızın nəğməsini.

Bir salam göndərən yox
bu yağışlı,
xəzanı nəmli gündə.
Adamın harasa tələsməyə,
əllərini qoynundan çıxarıb,
kiməsə salam verməyə
həvəsi hardan olsun.

Payızın son şənbəsində
yağış susur,
nəğmə susur,
külək vurub oynadır
nimdaş ismarıqları.

* * *

Bu axşam yenə də
bir doğma vərdişlə
bütün ahlər və dualar
uçub qayıtdı
öz halal yuvasına
uçduğı halal göy üzündən.

Amma gün boyu
kəpənək yerişiyə
üz-gözündə gəzən
qismətdən artıq bir sevinc
dönmədi təzə yurduna.

Düşündüm,
bəlkə bir qəzaya düşmüş yolda,
ya da bir dostun dilində
qar kəsmiş qabağını.
Mən quş ürəyi yeyib
uçundum bütün gecə
İlk və Son arasında.

* * *

Yağışın,
küləyin,
sözün
sükuta döndərdiyi
adam mənəm.

Unudulmuş doğma yurdu
damını döyməyimdən,
o yurddakı tənha evin
quş nəfəsindən sənə biləcək
çırağını əsdirməyimən,
üzünüzü isladan
xatirədən tanıyacaqsınız məni.

Uyğusuz həyatım -
güllə qabağından
can qurtarmış quş ürəyi
İlk və Son arasında
İlk və son kimi titrər.

MÜNDƏRİCAT

İlk və Son arasında	3
İlk	23
Və.....	71
Son	121

Dəyanət OSMANLI

İlk... Və... Son...

Nəşriyyatın direktoru: E.A.Əliyev
Mətbəənin direktoru S.O.Mustafayev
Dizayn: V.F.Nağıyev

Çapa imzalanmış 11.02. 2009-ci il. Formatı 70x100 ¹/₃₂.

Ofset çapı. F.ç.v. 10,5. Tiraj 500.

Qiməti müqavilə ilə

“Çaşıoğlu” mətbəəsi.

Bakı şəhəri, M.Müşfiq küçəsi 2a. Tel.: 447-49-71.